

Stari grad u Bosanskoj Krupi

U izvorima se Krupa prvi put spominje krajem 1360. godine. Bila je prostorno mala, ali vrlo čvrsto građena utvrda utvrda na Uni, na njezinoj desnoj obali. Podignuta je na uskoj kamenitoj stijeni koja kao da izrasta iz same Une. Prvi poznati gospodari Krupe bili su Babonići – Blagajski. U drugoj polovini XIII stoljeća, u vrijeme ugarskog kralja Karla, krupska tvrđava dolazi pod kraljevsku vlast. Karlov sin Ladislav 1360. godine daje krupsku tvrđavu sinovima bana Stjepana Babonića Dioniziju i Pavlu. Ovo je prvi put da se krupska tvrđava naziva tim imenom. Uz krupsku tvrđavu braća su dobila i susjednu tvrđavu Otoka i obje tvrđave ostaju u njihovim rukama sve do kraja XIV stoljeća, kada u dinastičkim sukobima oko ugarske krune 1396. godine dolazi pod vlast Vuka Vukčića.

Banska vojska je 1410. godine u ime ugarskog kralja Sigismunda osvojila je krupsku tvrđavu, koja je iste godine proglašena kraljevskim gradom, a kao njeni upraviteljise postavljaju kraljevski kaštelani Zagrebačke župe. Jedan od njih bio je Tibold, koji je bio na zlu glasu u cijelom krupskom kraju, posebno u tvrđavi, pa je i sam kralj Sigismund naredio istragu protiv njega 1418. godine. Međutim, Krupa nije dugo ostala u kraljevskim rukama, jer je Sigismund grad i tvrđavu najprije dao zalog Fridrihu Celjskom, a 1429. godine krupska tvrđava je došla u potpunosti pod upravu celjskih grofova, pa je celjski grofovi 1429. godine nazivaju svojim gradom. Nakon, 1456. godine, tvrđava, kupovinom odnosno mitom, dolazi pod vlast Martina Frankopana. Poslije pada srednjovjekovne bosanske države 1463. godine, iznoseći činjenicu da je Krupa kraljevski grad koji je došao u ruke celjskih grofova kao zalog, Matija Korvin traži da mu se krupska tvrđava preda kao značajan vojno-obrambeni punkt Pounja. Na kraju se Martin Frankopan ipak nagodio s ugarskim kraljem i vratio mu Krupu u zamjenu za Skrad, Bužim, Kladušu i Ostrovicu. Poslije preuzimanja Krupe, kralj je dade na upravu senjskom kapetanu, a kao jedan od njih se 1487. godine pominje Petar Tarnik. Poslije smrti kralja Matije Korvina, Krupa je došla pod vlast njegovog sina Ivana Korvina, koji je krupsku tvrđavu 1498. godine darovao kćerki Jelisavi.

Osmanska vojska se prvi put pojavila pred krupskom tvrđavom 1509. godine, kada je zavedena opet kraljevska vlast. Na mjesto krupskog kapetana kralj postavlja Mirka Turkam a potom ona dolazi pod vlast ostrogonskog pripaja svojim posjedima. U periodu 1522/23. godine krupska tvrđava je više puta napadana od strane osmanske vojske, a naročito 1523. godine, kada se pod njom našlo oko 2000 konjanika i duplo više pješadije. Opsada je, uz snažnu topovsku vatru, trajala puna četiri mjeseca.

Od 1531. godine njezini gospodari postaju knezovi Zrinski, mada ih habsburški car iste godine u pismu upozorava da ne svojataju tvrđavu Krupu i da ne prave neprilike podanicima Krupe, jer su oni u njegovo ime podređeni bihaćkom kapetanu, a sam grad je, zbog njegove vojno-strateške važnosti, uzeo pod svoju zaštitu. Nikola Zrinjski je smatrao da raspolaže pravom nad Krupom nasljedstvom prema sklopljenom ugovoru s Ivanom Karlovićem o međusobnom nasljedstvu dobara. S obzirom da je grad 1563. godine čuvala posada od 40 kraljevih vojnika, kapetan Ivan Lenković predložio je da krupsku tvrđavu treba napustiti i razoriti. S ovakvim prijedlogom bili su upoznati i Zrinjski, jer su uputili pismo begu Bosne u kojem je bilo napisano: „ Ta tvrđava nije naša. Činite šta hoćete.“

Pod osmansku vlast Krupa je došla 1565. godine i postala sjedište Krupske kapetanije kojoj su pripadali gradovi Otoka, Bužim, Jezerski , Vrnograč i Todorovo. Krupa je još od 1586. godine predstavljala relativno dobro čuvani punkt s ukupno 300 graničara. Početkom XVII stoljeća se taj broj smanjuje na 130, pa se sredinom tog stoljeća krupska tvrđava broji 500 graničara, a od artiljerije je imala dva veća i četiri manja topa. Posadu su činile četiri roda, svi osim martolosa. Čuvana su tri punkta: tvrđava, most u Krupi i kula „Fila“.

